

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 92.

— Sibiu, Sambata 20/2 Decembre. —

1882.

Anthem'a dela Maramurasiu.

Anathema o numira domnii corespondenti din acelu comitatu nefericitu, éra noi o numiseramu in Nr. 90 comedia politica inscenata dela mână lunga din Budapest'a, cu mai multe dile inainte de 21 Novembre, precum anuntiaseramu in Nr. 88 din 18 Nov. De aici ar urmá, cà nici noi nici alti colegi ai nostrii publicisti se nu mai facemu placerea la càtiva deputati si publicisti din Budapest'a, de a ne ocupá de fars'a loru inscenata in modu atátu de stangaciu. Daca totusi mai revenimu odata la acea secatura, o facemu acésta singuru si numai din deferentia càtra aprópe octogenariulu capu alu nobilei si onorabilei familii Mihalca, pe care l'au impinsu altii inainte, cu scopu de a'si acoperi cu auctoritatea dsale, unii misieli'a si altii inbecilitatea loru. Nu avemu fericierea de a cunósce in persóna pe onor. domnu Mihalca si famili'a sa, ceea ce regretamu fórté; dara in casulu de fajia ne este de ajunsu a scí, cà acea nobila familia este romana si cà vrasmasii numelui romanescu au ales'o tocma pe aceea cá se o compromitta si se o faca de ura cu romanii connationalii sei, fara nici-o cauza plausibile si fara a'si ajunge ei insii scopulu nici cá de aici in Capulu buneii sperantie din Afric'a.

Mai constatamu odata si premittemu, cà necum dnii Mihalca, Cziplé, Vincze, dara nici dnii Váradí, br. Kaas, Uray, Urváry et tutti quanti dela Budapest'a nu citisera de locu memorialulu celoru 153 delegati ai alegatoriloru romani, in nici-o limba, din simpl'a cauza cà cei mai multi din aceia nu sciu nimicu romanescu, éra altii sciu numai limb'a precum se vorbesce in satulu in care'si au proprietatile, prin urmare prea puçinu. Editiunea germana si cea magiara inca nu ajunsese nicairi in Ungari'a pe la 15 Novembre. Asia dara urditorii din Bpest'a ai comediei jocate in Maramurasiu, s'au luatu numai dupa alarm'a data in press'a magiara, dara si aceea totu órba, cá si cum cineva se deshtëpa din somnu intr'o nópte cu luna plina, si tarbacitu cum ar fi, ar strigá focu, arde, vai de mine, sariti! I'a spariatu numai bland'a lumina a luneii, sau mai exactu: i'au infioratu mustrearea consciintiei.

Cà spaim'a intregului personalu càtu a executatu acea piesa comica a fostu órba, sau — ceea ce este si mai aprópe de adeveru, cu totulu prefacuta, se cunósce mai invederatu din absurditatile cu care 'si motivara ei anthem'a si protestulu pusu in gur'a bietiloru maramurasiani. Se le luamú in ordine asia precum se vedu reproduse si de noi in Nrulu 91.

Ce au disu urditorii dela Bpest'a prin graiulu ddloru Mihalca, Cziplé et Vincze? Éca ce.

1. Ei condamna memorialulu din Sibiu „din caus'a federalismului, la care doresce se ajunga cu principiile sale, care ataca ide'a statului magiaru.“

Federalismulu ataca ide'a statului magiaru? Care idea si care statu magiaru? Atunci ei se'si arunce in focu tóta istori'a Ungariei, càta si cum s'a scrisu pàna acuma. Ungari'a dela infiintiarea sa cá statu a fostu in stare se existe numai pe principiulu federalismului si chiaru astadi ea existe numai prin federalismu. De nu ar existe asia, ea nu ar existe nici-decum cá statu. Acésta si nu alta este adeverat'a si unic'a salvatóri'a idea de statu pentru Ungari'a. Sau numai asia, sau de nu, apoi ungerii au se desfiintiedie mai ántaiu confederatiunea cu Croati'a autonoma si se prefaca pe natiunea croata in atomi; indata apoi se mai desfiintiedie si federatiunea numita dualismu cu statulu Austriei si cu tóte provinciile aceluia, si se remana ea singura cu totulu independenta, liberata chiaru si de uniunea personala, precum voru Kossuthianii cei de calibru greu; atunci apoi nu va fi federalismu; pàna atunci inse Ungari'a este et de lege, et de facto statu federalisticu, precum a fostu totudeauna.

Si ce a fostu óre sistem'a comitatelor, a acelor mici republice aristocratice, decátu federalismu curatu!

Asia dara memorialulu din Sibiu sustine si apara adeverat'a idea de statu alu Ungariei, cu scopu de a'lu vedé in adeveru consolidatu. Ori-ce alta idea de statu ar fi o heresia politica din cele mai periculóse, care lucra sub masc'a tiraniei.

Federalismulu unu periculu? Se intrebe pe cele 36 staturi confederate ale minunatei republice nordamericane, cu mai bine de 40 milióne suflete; se intrebe pe staturile confederate ale Germaniei cá imperiu; se intrebe pe Elveti'a; se védia apoi in Austri'a, daca acelu statu mai póte se existe fara constitutiunea federalistica de astadi.

Ne pare fórté reu, cà fratii din Marmati'a fusera sedusi atátu de uritu de càtra urditorii din Bpest'a prin terminulu federalismu.

2. Se dice in anathema: „Drepturile nationalitatiei nóstre asecurate prin legi fundamentali, Ungari'a le respecta?“

Se distingemu. Pe care Ungaria o intielegeti DVóstra? Pe Ungari'a = Poporu, sau pe Ungari'a oficiala? Daca intielegeti pe Ungari'a-poporu si anume pe immens'a sa maioritate, aceea a declaratu si declara in mii de moduri, cà legea nationalitatiloru este calcata asia, in càtu ea in realitate nici nu mai existe. Daca inse intielegeti pe Ungari'a oficiala, atunci noi facemu apelu la mii de acte publice in contra asertiunei dvóstre, negamu cu ele in mana, cà religiunea, limb'a si literatur'a nóstra le-amu potea desvoltá in libertate. Totu asia negamu pe mórté, cà press'a nóstra ar fi libera, si aci ne provocamu anume la càteva processe de pressa intentate redactoriloru si altoru scriitori romani numai pentru bagatele, pentru nimicuri, sau celu multu pentru expressiuni citite in press'a magiara in tóte dilele, dara nici-odata persecutate cu processe de pressa.

3. Cà romanii aru avea aceleasi drepturi de a se aduná si reuní? Asia diceti DVóstra. Prea bine; atunci se scurtamu vorb'a. Se cerce romanii din tóte comitatele locuite de romani a se aduná la diverse locuri, precum v'ati adunatu dvóstra in 21 Nov. si se'si descopere opiniunile loru in publicu chiaru in acésta cestiune a memorandumului; dela Oradea pàna la Brasiovu, pàna la Abrudu, Dev'a, Temisiórá, Caransebesiu etc. se se adune; se faca o proba nóua de libertate.

(Va urmá.)

Sinodulu diecesanu de Oradea-mare.

Acestu sinodu s'a deschisu in 7 si s'a incheiatu in 12 Novembre a. c.; a duratu deci 6 dile. Inainte de sinodu inse s'a tinutu o conferentia prealabile, care a duratu o septemana intréga, sub presidulu preas. s. sale alu episcopului. Acea érá compusa din toti capitularii si clerulu din gremiu, precum si din protopopii de Carèi si Macáu, dirigintele gimnasiului de Beiusiu. In aceste conferentie s'a desbatutu de ameruntulu intregu materialulu, ce érá pregatitu in mai multe proiecte de decreete pentru sinodu, anume: publicarea decretelor sinodului provincialu tinutu in Blasiu la anulu 1872, cari decreete tiparite intr'una brosiura maricica, in limb'a romana si latina s'au impartitu*) pentru tóte parochiele din diecesa, apoi regulamentu despre administratiunea diecesana si dotarea preotiloru, despre organisarea scóleloru poporali, despre gimnasiulu din Beiusiu, despre infiintiarea seminariului teologicu in Orade, despre institutulu preparandialu si seminariulu domesticu, despre viéti'a religioso-morale si con-

*) Din generositatea S. Sale episcopului clerulu a primitu aceste brosiure gratuite.

solidarea et promovarea disciplinei morali in cleru si poporu, despre fiscalate diecesane provinciali, despre decretulu, cà codicelé legiloru bisericesci pentru diecesea Oradana ilu constituiescu decretele sinodului provincialu, precum si despre alte obiecte de interessu specialu diecesanu.

Acele sinodali se voru tipari in scurtu si se voru imparti clerulu diecesanu.

In sinodu au fostu presenti, afara de episcopu, 56 membri, toti din cleru. Desbaterile, conduse de presidiu cu multu tactu si intieptiune, au decursu in ordinea cea mai buna, in càtu chiaru si sessiunea in care a venitu pe tapetu cestiunea introducerei foruriloru protopopesci, de si acésta a fostu cam sgomotósa, a decursu fara nici-una turburare de ordine. Ci despre acésta sessiune si cestiune merita se vorbimu ceva mai pe largu.

De locu dupa punerea la ordine a cestiunei foruriloru protopopesci grabi a se scóla la vorba rever. canonicu Dr. Lauranulu, séu mai bine disu nu s'a nici scólatu, ci in fric'a, cà va luá altulu cuventulu inaintea lui, a remasu standu dela inceputu, si cu vehementia nedémna de unu barbatu maturu, cu unu glasu, candu sunatoriu, candu plângatoriu, folosindu-se de tóte apucaturele si sofismele jesuitice, càte ii stau la dispositiune, a combatulu acésta institutiune (a foruriloru protopopesci), cá straina in sinulu bisericeii catholice, care, dupa asertiunea dneii sale nu cunósce cuventulu constitutiune. Ma nu s'a sfiitu a infricá pre cei fricosi, dintre cari unii póte in consciinti'a pecatelor sale, — cà infiintiandu-se forurile protopopesci numai in cele 6 archidiaconate,*) preotii si chiaru protopopii (la noi numiti vice-archidiaconi**) voru fi judecati de archidiaconi, ceea ce li-aru derogá, potendu fi ei judecati de parintele, si nu de fratele loru etc.; s'a abtinutu inse a li esplicá, de si dsa scie fórté bine, cà forulu nu e un'a cu presiedintele aceluia, cà ori-ce judecata se face dupa lege, cà legea nu condamna decátu pre celu vinovatu, si in fine, cà dela instanti'a I e calea deschisa la celalalte institute.

Prepositulu capitulariu, Mf. Sa Teodoru Kóváry i-a refrantu tóte sofismele cu demnitate barbatésca si cu fapte din istori'a bisericesca a ambelor testamentu. Si cu tóte aceste ce se vedi? Drulu Lauranu se ingrijise si asecurase de mai inainte de maioritate, capacitandu, presionandu si intimitandu parte in persóna, parte prin sateliti de ai sei o mare maioritate a membriloru sinodali, dintre cari cei mai multi nu aveau cunoscintia nici prin visu despre insemnitatea foruriloru protopopesci. Dupa prepositulu Kóváry si-au redicatu vorb'a mai multi, intre cari mai remarcabilu bravulu si popularulu canonicu P. Vela, apoi curagiosulu protopopu alu Beiusiului Aug. Antal, carele la acusarea canonicului Lauranu, cà cei ce vorbescu pentru forurile protopopesci, nu sunt catholici buni, respunse in termini categorici si aspri, cà acestia sunt mai buni catholici de càtu elu, Lauranulu, ci cà au tari'a sufletésca de a tiné mortisiu la institutiunile si drepturile bisericesci orientali, unite cu Rom'a numai in cele patru puncte dogmatice. Intre aceste mamelucii Lauraniani sbierau cá uitati de sine: „nu ne trebuescu foruri protopopesci! nu

*) Diecesea Oradana e impartita in 6 archidiaconate, cuprindendu in sine aceste siese archidiaconate 20 vice-archidiaconate séu districte protopopesci. — Archidiaconi sunt de presentu 5 dintre canonicii capitulari si unulu (afara de gremiulu capitulari) parochulu si protopopulu de Carèi, cà archidiaconu alu partiloru Satmarene, avendu in archidiaconatulu seu 8 districte protopopesci cu 60 parochii — mame si mai multe filiali.

**) Vice si arch.: ce contradicere si falsificare a institutiuniloru adeveratu bisericesci!

ne trebuiesc!“ in càtu nu mai poteai incapa de ei la vorba. — In fine episcopulu-presiedinte, sunà clopotielulu si provocà pe membrii sinodului la votisare, prin scolare si siedere. Protopopulu Antalu si consocii cerura votu nominalu; dar mamelucii Lauriani cu conducatoriulu in frunte, temendu-se de rusinea ce va aruncà posteritatea asupra lor, contradiceau si acestei pretensiuni drepte din respuseri, si episcopulu, carele nu a voitu a face si nici a facutu nici cea mai mica presiune asupra nimenui, ci a lasatu pànea in dispostiunea filoru sei sufltesci, ordona dupa dorinti'a maioritatiei votare prin scolare si siedere. Aci apoi se alesera oile din capre . . . Cincisprediece atleti ai constitutionalismului bisericescu, intre cari 3 canonici, dirigintele gimnasiului de Beiusiu si deputatulu corpului professorale Teodoru Rosiu, mai multi protopopi si emeritii professori gimnasiali se sculara susu si tare cu fruntea deschisa; ceialalti remasera toti siedindu, unii pitulandu-se la spatele altora. In urma, dupa scurte desbateri si capacitari, conduse de presidiu in tonu mai moderatu, se enuntia, cà de si sinodulu primesce cu bucuria institutiunea forurilor protopopesci decretata in 1-mulu conciliu provinciale, totusi dupa impregiarile diecesei acele deocamdata nu se potu pune in pracsă. De pe fetiele toturoru ceteai, cà invingerea morale e a celor cincisprediece.

A fostu neesplicabila, cà se nu dicu necualificabila portarea unor-a dintre protopopii cari cu intregeloru districte cerusera dela sinodulu provinciale de estu-timpu introducerea forurilor protopopesci, si acum votara in contra acelora. Saraci'a acèsta de spiritu si de caracteru li s'a accentuat si sub desbaterile sinodali de canoniculu Vela, dar acestu bravu atletu a trebuitu se se mangaia cu esperienti'a, cà unii ómeni au pe faci'a piele de opinca séu solzi de crocodilu.

Voiu aminti unu momentu de insemnetate remarcabile. — In un'a din sesiuni unu parinte sinodalu fórte respectabilu propuse a se enuntia, cà decretu sinodale, cà ori-ce functiuni sacre in limba neliturgica sunt oprite toturoru pretiloru si cantoriloru din diecesa. Dupa scurte desbateri si informatiuni date de protopopi si preoti din partile locuite de poporu mestecatu (romani cu ruteni si unguri) ale diecesei, unu protopopu oportunistu din partile Satmarene, manecandu din principiulu, cà „quae per se intelliguntur, non sunt exprimenda“ si din care motive, la aparintia plausibili, facu propunerea, cà se se tréca preste acestu obiectu la ordinea dilei, la ce secundandu maioritatea, propunetoriulu d'ántaiu isi retrase propunerea, innecandu 'si dorerea in pieptu si mangainduse cu speranti'a in timpuri mai favorabili. Adeca bietii de noi se traimu totu numai din sperantie seci, chiaru si pe terenulu bisericescu.

(Va urmá.)

Romania.

Responsulu adunarii la mesagiulu tronului.

Sire!

Adunarea deputatoru, respondiendu cu grabire la convocarea mai timpurie a sesiunei legiuitoare, este, cà totudeauna, fericita de a isi incepe lucrarile, aducendu Maiestatii Tale expressiunea profundului seu devotamentu.

Cu o viua multumire amu aflatu din gur'a Maiestatii Tale cà relatiunile tiei cu tóte puterile sunt din cele mai satisfactóre. La acèsta tindu silintiele natiunei in desvoltarea ei pacínica pe calea progressului.

Toti ne unimu, Sire, in bunele urari ce faceti cà unu exportu insemnatu se vina a recompensa munc'a agricultoriloru, care anulu acesta a datu ródé imbelsugate.

Tiér'a vede in infintiarea creditelu agricole, cari in unele judetie au inceputu a isi produce efectele lor bine-factóre; in nouele linii de cali ferate in constructiune séu in studiu, precum si in exploatarea marei nóstre retiele de cali ferate, a carei rescumparare a devenitu unu faptu realu si definitivu, atàtea garantii pentru desvoltarea avutiei sale nationale.

Adunarea este cu deosebire recunosctóre de viu'a solitudinea pe care Maiestatea Ta si M. S. Regin'a o aretati interesselu economice ale tiei; desvoltarea si asigurarea acestoru interesse este oper'a intaritóre a epocii de munca pacínica in care Romani'a a intratu.

Representantii natiunei se voru ocupá, Sire, cu cea mai mare luare aminte, de totu ce privesce armat'a, de care cu dreptu cuvèntu ne putemu

mândri, de totu ce privesce lucrarile publice, cari au luatu in scurtu timpu o mare desvoltare, precum si de cestiunile atingetóre de cealalte ramuri ale activitatiei nóstre nationale, in care ne mai remàne fórte multu de facutu.

Cercetarea budgetelu si supravegherea executarei lor, voru face obiectulu tuturoru ingrijiriloru nóstre.

Tóte silintiele adunarei voru tinde cá, echilibrulu bugetaru se remàna nesdruncinatu si cà creditulu statului si prosperitatea financiara, despre care Maiestatea Ta ne dà cele mai imbucuratóre asigurari se se mentina si radice inca in viitoru.

In acèsta ultima sesiune a legislaturiei din care facemu parte, venimu, pentru a patra óra, se aducemu omagiele nóstre Maiestatii Tale, asigurandu-o de dorintia nóstra de a lucra din tóte puterile pentru fericirea si marirea patriei.

Se trairi Sire.

Se trairasca Maiestatea Sa Regin'a.

Se trairasca dinasti'a.

Prsiedintele adunarei generalu D. Lecca.

Vice-presiedinti: D. Gusti, D. Giani.

Secretari: G. Poroinénu, Dimitrie Joanu Ghica, C. Costescu Comanénu.

(L. S. A. D.)

Maiestatea Sa Regele a respunsu:

Domnule presiedinte!

Domniloru deputati!

Primescu cu o viua multumire adress'a adunarei deputatoru, si ve multumescu pentru simtimentele ce contine.

V'ati grabitu a ve intruni la apelulu ce v'amu facutu si v'ati pusu cu activitate la lucru.

Legislatur'a acèsta a fostu un'a din cele mai manóse pentru tiéra. Ati lucratu cu neoboséla la consolidarea edificiuului nationalu. Ati sevèrsitu acte mari, care au redicatu statulu romanu in ochii tuturoru. Nu puteti mai bine terminá lucrarile dvóstra, de càtu intarindu progressele facute si asigurandu pe cele viitóre prin legi bune. Natiunile cari intielegu timpulu in care traescu si cari mergu in pace si cu decisiune pe calea unei desvoltari constante, cresc si se intarescu. Astu-felu va fi cu Romani'a, cà-ci fiil ei au sciutu totudeauna a fi strinsi uniti in datorii si iubirea loru càtre patria.

Regin'a si Eu ve multiamimu pentru simtimentele calduróse ce aduceti pentru dinastie si devotamentulu sinceru cu care inconjurati tronulu.

(„Monit.“)

Romani'a in Orientu.

Sub acestu titlu „Binele publicu“ Nrulu 274 face unu estrasu simburos din o brosiura francesa titulata La Guerre (Resboiulu), venita cum se pare tocma la timpu, esita din pén'a unui barbatu de statu cunoscutu si in Bucuresci. Nóue aici unde ne aflamu ne dà man'a se reproducemu numai urmatóriele alinii:

In numerulu nostru 269 dela 10 curentu, sub titlu Idei de pace, amu vorbitu de o brosiura francesa intitulata La Guerre de dn. D. N. P. Spunemu cà autorulu ce se ascunde sub acestea initiale, vorbesce cu multa pricepere despre tiér'a nóstra. In adeveru, éta cum se exprima elu in brosiur'a citata relativu la tiér'a nóstra:

In roditórea valé a Dunarei exista inca unu poporu validu, pe care Europ'a in generalu si natiunile latine in particularu abia'lu cunosc.

Acestu poporu, adusu in aceste locuri de imperatulu Traianu, este de origine romana curata. Asediatu de a lungulu Dunarei, a fostu multu timpu necunoscutu de surorile lui, de natiunile latine si, incungiuratu de trei mari poteri, Russi'a, Austri'a, si Turci'a. Dupa lupte desperate pentru conservarea integritatii sale, a trebuitu se asiste, cu braçiale incrucisiate, la imbucuirea sa, la anexarea unei mari parti din patrimoniulu seu càtra Austri'a si a unei alte parti, nu mai puçinu importante, càtra Russi'a.

Cu tóte acestea, si in ciud'a tuturoru persecutiuniloru indreptate in contra'i, acestu poporu si-a potutu pastrá indepedentu o portiune din teritoriulu seu cunoscutu sub numele de Romani'a si locuitu de mai bine de 5 milióne.

Consultandu istori'a evului de midiolocu, atentiunea este atrasa de un'a din epocelore cele mai importante in viéti'a popóraloru, aceea in care Islamismulu apare pentru prim'a-óra pe orizontulu Europei. Sub isbitur'a acestui torentu, tóte popórale tremurau pentru independenti'a si nationalitatea lor; provincii cá Macedoni'a, Albani'a, Iliri'a, Serbi'a, Bulgari'a, Crime'a sunt, fara osebire supuse domnatiunei turcesci; orasiulu lui Constantinu, Rom'a

nóua, devine capital'a sultaniloru; Greci'a cade victima Osmanliiloru, cari continua a inaintá càtra apusu, petrundiendu pàna in Ungari'a; numai Romanii, impreuna cu Polonesii, resista viguros, facèndu unu zagazu aprópe neinfantu in contra navalirei barbariloru.

Se cunosc puçinu, in Europ'a, lungile lupte desperate dela Valea-alba, Tergovisce, Sucév'a, Calugareni etc., de si aceste lupte au de siguru aceeași valóre militara, cà si acelea dela Platea, Maraton, Termopile si Aten'a.

Trebuie mai cu séma a'si dá séma de marea importantia nu numai militara, dara si politica, ce au avutu bataliile dela Calugareni si Rovine, cà-ci acolo, in adeveru, órdele musulmane si-au gasitu mormentulu lor si au uitatu pentru multu timpu, potemu dice pentru totudeauna, drumulu Occidentului.

Nu sciti nimicu din acestea, voi popóra latine, si cu tóte acestea Romanii si Polonesii singuri slabira forti'a aceluor barbari, candu ea erá inca in tóta vigórea ei, si densii i-au impedecatu astfelu de a inaintá pentru cucerirea stateluor din Occidentu.

Este incontestabilu cà unu statu, compusu astfelu din ómeni de aceeași origine, vorbindu aceeași limba, avendu aceleasi moravuri si títindu la același scopu, ar fi potutu se fia astadi unu mare obstacolu la intinderea slavismului in Orientu, o puternica garantia pentru existenti'a Austriei si unu mare sprijinu pentru viitoriulu si prestigiulu rasei latine.

Nu v'ati ganditu nici-odata la acèsta si pentru aceea totulu ati perdutu.

Cititi puçinu istori'a acestui poporu si ve veti convinge cà, daca n'ar fi existatu pe tiermii Dunarei, daca n'ar fi versatu torenti de sange pentru a oprí pe barbari cà se nu inaintedie in Europ'a, acestia aru fi astadi la Vien'a si póte si mai departe inca.

Si care 'i e resplat'a? O parasire completa, farimicirea teritoriului seu si reducerea vechiului seu statu in provincia de 5 milióne locuitori, de aci inainte nepotintiosi de a luptá in contra potopului slavu.

Romanii si-au facutu datorii'a. Au luptatu destulu, au suferitu destulu si au asteptatu destulu reconstituirea vechiului lor statu; dara in zadaru. Au fostu cu deseversire uitati si nici-odata nu li s'a datu importantia ce ar fi trebuitu se aiba, nu numai pentru salutea stateluor latine, dara asemenea si pentru aceea a toturoru celorlalte stațe avendu același interessu.

Marele Traianu, tata alu natiunei romane, a facutu unu actu de adéncă intieleptiune si de inalta prevedere, facènd'o se ocupe aceste tînuturi orientale.

De ce n'ati avutu aceeași prudentia si aceeași prevedere cà si elu, o, mari capitani ai latinatitiei moderne?

Cu ocaziunea celui din urma resbelu ruso-turcu, acèsta natiune, dupa-ce a invocatu mantínerea tractatului din Parisu, fu lasata in propriiele ei poteri si in propriiele ei lumini, si, luata de curentulu politicu rusu care predomniá in tóta Europ'a, trebui se ridice armele in contra Turciei, pentru a ajutá la distrugerea ei, implinindu unu actu in deplina opozitiune cu adeveratele sale interesse.

Statele latine, Austri'a, Turci'a si Engliter'a, parasindu astfelu pe Romani'a, au nerecunoscutu importantia sa reala in Orientu. Prin acestu faptu unicu tóte acestea tieri au facutu, inca odata, proba de o lipsa absoluta de sistemu seriosu, regulandu politic'a lor in Orientu.

Din strainatate.

Citesci o duzina de diarie straine, cà se dai preste unele evenimente positive, decisive, dara nu si epocali in viéti'a popóraloru Europei. Nu cà dóra timpulu presentu nu ar fi ingrecatu, cà se dicemu asia, de mari evenimente; dara se mai afla totulu in fermentatiune nóua. Nimeni nu crede in pace, dara toti o pórtă in gura.

Din Russi'a se pornira érași faime bellice, la care dete ocaziune nóua caletoria a dlui ministru Giers, care a succesu la esterne principelui octogenariu Gorciakoff. Dn. Giers a mersu mai ántaiu la Berlinu, unde avu a face cu principele Bismark in cestiuni de cea mai mare importantia dupa opiniunea toturoru, care inse remanu unu secretu nepetransu cine scie pàna candu. Dupa câteva dile dn. Giers in locu de a veni la Vien'a precum credea tóta lumea, incongiurá pe departe prin Germani'a la Itali'a, unde se dice cà se afla famili'a sa. Ómeni de statu prea bine informati nu se potu abate dela credinti'a lor, cà ori-ce va face diplomati'a, conflictulu intre Russi'a si Austro-Ungari'a mai curendu sau mai tardiu trebuie se spargă intr'unu modu fórte violentu.

Din Franci'a vinu totu sciri rele, din care judeca multi, cà republic'a stà cà frundi'a pe apa, compromissa fôrte greu chiaru de partisanii sei, dintre cari s'au alesu unu legionu de rapitori si hotiomani cà cei din codru.

In Irlandi'a totu starea vechia: Asasinatele cele mai cutediate urmédia cà totudeauna, dio'a si nôptea.

Intre Turci'a, Angli'a si Egiptu nici pâna in dio'a de astadi nu s'a regulatu nimicu definitivu. Aprôpe 12 mii de ôste britanica mai stà in Egiptu fàra nici-unu scopu cunoscutu. Ceea ce bate la ochi mai multu cà tôte, este impregiurarea, cà bietulu patriotu Arabi-pasia pe care la inceputu steteau se'lu friga de viu, nici pâna astadi nu e datu in judecata, de si s'au facutu dese investigatiuni si s'au ascultat multime de martori, s'au studiat actele de càtra procurori si advocati. Dupa tôte acestea o parte a pressei din Londr'a, care mai inainte avea numai furci pentru Arabi si ceilalti cameradi patrioti ai lui, acuma cere, cà processulu loru se fia cassatu inainte de a se judecà si se fia datu uitarei, cà si cum nu s'ar fi intemplatu nimicu, nici maceluri, nici bombardare, nici arderea si devastarea Alexandriei, nici resboiu anglo-egipténu. Hei, cà se temu fôrte multi, atàtu turci, càtu si anglii, cà se nu fia demascati cu totulu si se le putia infricosiatu chiaru hotiile loru colossali, pe care acusatii voru fi in stare a le documentà spre celu mai mare scandalu din lume.

Fondulu juristiloru romani din districtulu (acum comitatulu) Fagarasiului.

S'a amintitu in diariulu DVôstre „Observat.“ Nr. 24 dio'a 5/24 Aprile a. c., cà de si nu s'a facutu prea multa vorba, totusi multi voru fi sciindu, cà soçi'a mea Maria, acum adormita in Domnulu, inca la anulu 1864 a infiintiatu unu fondu pentru ajutorarea juristiloru romani din com. Fagarasiului; si pôte cà multi voru fi dorindu a sci, unde este? si cum mai stà lucrulu cu acestu fondu? mai esiste, sau dôra s'a consumatu si acesta cà si altele? S'a spusu atunci: cà eu voindu a satisfice acestei drepte dorintie, si preste totu a luminà publiculu despre acestu fondu, pe bas'a instrumentulu de primire Nr. 3/15 Sept. 1882, prin care se dovedesce: cà acestu fondu, din partea soçiei mele, cu sum'a de 608 fl. 25 cri v. a. s'a incredintiatu si predatu Representatiunei municipale, parintiloru districtulu Fagarasiului spre ulteriora administratiune, conformu destinatiunei sale, prin adress'a mea Nr. 24 Martiu 1882 am recercatu pe onoratu officiu vicispanale alu comitatulu Fagarasiului, cà se dea o informatiune despre starea acestui fondu. La acésta adressa primiiu dela inaltulu officiu vicespanale respunsulu Nr. 31 Martiu Nr. 2799/1882 (a se vedé mai la vale sub A) si aclusulu seu, hotarirea comisiunei permanente a comitatulu Fagarasiului, cu privire la esaminarea ratiocinielu fondulu cestionatu pe a. 1881 Nr. 18 Martiu Nr. 1299/1882 (a se vedea mai josu sub B). Pe bas'a acestoru acte oficiöse me afiu acum in placut'a positiune a aduce la cunoscenti'a publiculu: cà acestu fondu cu finea an. 1881 s'a constatatu standu din 1430 fl. in obligatiuni private, 41 fl. 37 cri in bani gat'a, si 5 fl. 70 cri v. a. interesse restante. Resultatu fôrte indetulatoriu!

Aducèndu dreptu aceea meritat'a multiamita publica inclitulu officiu vicespanale, comisiunei permanente si cassei domestice a comit. Fagarasiului pentru bun'a administrare si silinti'a ce a desvoltatu intru inmultirea si asigurarea acestui tineru fondu, ii rogu totuodata, cà se binevoiésca cà nisce parinti buni a ingrijí si pe viitoriu cu aceeași activitate si acuratetia, pentru prosperarea acestui fondu, fiindu si asia acesta, in prim'a linia, destinatulu pentru ajutorulu fiiloru sei si folosulu publicu alu comitatulu Fagarasiului.

Brasiovu, 22 Nov. 1882.

Joanu de Lemeni.

Cele două acluse in limb'a originale si in traducere.

A)

Sz. 2796/1882.

Méltóságos Leményi János
urnak!

Brasóban.

Vonatkozással folyó hó 24-én kelt becses felhívására van szerencsém néhai megboldogult uri nője által alapított román jogász alap 1881 évi számadása megvizsgálására vonatkozó állandó választmányi határozatot tisztelettel azon megjegyzéssel megküldeni; miszerint a nevezett alap számadásai megvizsgálására vonatkozó határozatokat kívánatra szívesen megküldöm.

Együttal van szerencsém tudatni, miszerint fájdalom a nevezett alap jótéteményét nem igen veszik igénybe,

miután tudomásom szerint jelenleg is Fogaras megyéből egyetlen egy román származású növendék sem halgatja a jogi tanfolyamot.

Fogaras, 1882 márczius hó 31-én.

Gramoii Dániel,
alispán.

Traducere din magiara:
Nr. 2796/1882.

Illustratiiei sale
Domnului Joanu de Lemeni
la Brasiovu.

Cu referintia la stimat'a provocare Nr. 24 ale curente, am onóre a Ve trimite cu totu respectulu hotarirea comisiunei permanente privitoare la esaminarea ratiocinielu fondulu juristiloru romani intemeiatu de domn'a consórta pe anulu 1881 cu acelu adosv: cà poftindu-se decisiunile privitoare la esaminarea ratiocinielu numitului fondu, bucurosu le trimitu.

Cu o cale am onóre a incunoscintia cu dorere! cà binefacerea acestui fondu nu se prea cauta, fiindu-cà dupa cum sci, nici de presente nici-unu romanu din comitatulu Fagarasiului nu se afla la cursulu juridicu. Fagarasiu, 31 Martiu 1882.

Gremoiu Danielu,
v.-ispanu.

B)

Sz. 1299/1882.

Fogaras megye tekintetes házi pénztárnokságának
Helyben.

Fogaras megye állandó választmánya által a fogaras megyei román jogász alap 1881 évi kezeléséről számadás megvizsgáltván, mely szerint az alap az év végén áll 1430 frtból magán kötelezvényben, 41 frt 37 krból készpénzben és 5 frt 70 krból kamathátralékban, hozatott a következő határozat:

A számadás helyesen levén szerkesztve és kellőleg okmányolva, a megyei házi pénztárnokság később netalán felfedezhető hibák kijavíthatása fenntartása mellett a további számadási kötelezettség alól felmentetik.

Fogaras megye állandó választmányának Fogarason 1882 évi márczius hó 18-án tartott üléséből.

A másolat hiteleil

Fogaras, 1882 April hó 4-én.

Gánia János,
kiado.

Traducere din magiara:

Nr. 1299/1882.

Stimatei casse gremiale a comitat. Fagarasiului
in locu.

Ratiocinielu despre administrarea fondulu juristiloru din comitatulu Fagarasiului pe anulu 1881 dupa care starea fondulu cu finea anulul 1881 stà din 1430 fl. in obligatiuni private, 41 fl. 37 cri bani gata si 5 fl. 70 cri interesse restante examinandu-se de càtra comisiunea permanenta a comitatulu Fagarasiului, s'a adusu urmàtoarea hotarire:

Ratiocinielu aflandu-se bine intocmite si dupa cuviintia dovedite, cass'a gremiale comitatensa se absolve, sustinendu-se numai dreptulu de a poté indreptá óresicari gresielu ce s'aru ivi mai tardiu.

Din siedinti'a comisiunei permanente a comitatulu Fagarasiului tñuta in Fagarasiu in 18 Martiu 1882.

In credinti'a copiei

Fogarasiu, 4 Aprile 1882.

Joanu Gania,
expeditoru.

(L. S.)

Nr. 449/1882.

Processu verbalu

alu comitatulu asociatiunei transilvane, pentru literatur'a romna si cultur'a poporulu romanu, luatulu in siedinti'a dela 10 Novembre st. n. 1882.

Presidiu: Jacobu Bologna. Presenti: P. Dunca, E. Macelariu, Z. Boiu, Davidu br. Ursu, P. Cosma, Dr. Il. Puscariu, B. P. Harsianu, D. Popescu, D. V. Russu, V. Romanu, C. Stezariu, G. Baritiu, D. Comsia. Secretariu: Dr. D. C. Barcianu.

Nr- 148. Se presenta raportulu directiunei despartimentulu I (Brasiovu), prin care se asternu processele verbali ale subcomitatulu, din siedintiele dela 26 Octobre si dela 3 Novembre st. n. a. c. Cuprindendu acele processe verbali concluse, ce privescu ridicarea monumentulu in memori'a repausatulu poetu Andr. Muresianu. (Nr. exh. 445/1882.)

Se transpunu comisiunei esmise din sinulu comitatulu, pentru studiarea afaceriloru ce privescu acestu monumentu, cu insarcinarea de a raporta la timpulu seu.

Nr. 149. Membrii comitatulu Davidu br. Ursu si G. Baritiu, cà membrii ai comisiunei esmise in caus'a monumentulu amintitu sub Nr. precedentu, declara cà in urm'a conclusulu comitatulu din siedinti'a dela 28 Octobre p. 146 in caus'a monumentulu, densii numai afla ratiune de a fi si pe viitoriu membrii ai acestei comisiuni, deci se rôga se fia scutiti de acésta sarcina pe viitoriu.

Comitatulu apreciandu motivele produse de amintitiu dd. membrii ai comisiunei, le primesce demisiunea si reintregese numerulu de 5 membrii ai acelei comisiuni prin alegerea dloru P. Cosma si D. Comsia.

Nr. 150. Directiunea despartimentulu X (Clusiu) presenta processulu verbalu alu adunarei generale a despartimentulu tñuta in 20 Augustu a. c. la Borsi'a. (Nr. exh. 271/1882.)

Din acestu processu verbale se vede cà:

1. S'au censuratu si s'au aflatu in ordine ratiocinielu subcomitatulu si se constata cà, a) la des-

partimentulu care cu ocasiunea adunarei generale precedente din Almasiu, avea unu restu de 7 fl. 57 cr., a incursu atunci si de atunci incóci sum'a de 352 fl. Din acestia s'au trimisu comitatulu 340 fl. 13 cr. remanèndu la subcomitatulu 19 fl. 44 cr.; b) cà fondulu monumentulu Romontioianu, s'a sporitu cu 54 fl. avèndu acum unu efectivu de 385 fl. v. a.; c) cà fondulu Nic. Tamasiu s'a sporitu dela adunarea generala precedentu cu: 575 fl. 27 cr.; avèndu preste totu in avere 3923 fl. 36 cr.

2. Cu privire la afacerea tractulu Faragau, adunarea generala a hotaritu a face prin subcomitetu provocare dlui Grigorie Vitez, cà in terminu de 15 dile se dea ratiociniu despre starea fondulu colectatu in anii 1862—1872 dela vreo 1500 ómeni din poporu si la denegare de a presenta acestu ratiociniu, a-i intenta chiaru processu.

3. Cu privire la colect'a facuta cu ocasiunea tñerei adunarei generale din Mociu de dlu protopresbiteru N. Moldovanu, in favorulu unei scóle romane, ce e a se infiintia in acestu orasielu, subcomitatulu s'a insarcinatu a cere cu terminu de 15 dile deslusirile necesarie dela numitulu colectantulu.

4. S'au inserisu cu ocasiunea adunarei generale 6 membrii noi, anumitu: Gavriilu Popu, parochu in Feleacu, Michailu Nemesiu, parochu in Ujfaleulu ung., Grigorie Puscariu, parochu in Doboca, Joanu Popu Lemeni, parochu in Miricasiu, Nicolae Bene, parochu in Sinteu si Stefanu Galea, secretariu la banc'a „Transilvania“ in Clusiu, platindu tacele de membrii si pentru diplome; au platitu tacele restante 8 membrii vechi si 6 însi s'au inserisu cà membrii ajutatori. Sum'a intréga incassata face 91 fl. Din acésta 85 fl. s'au trimisu comitatulu centralu, éra 6 fl. proveniti din tacele membriloru ajutatori se retínu la cassa despartimentulu.

Cuprinsulu processulu verbalu alu adunarei generale a despartimentulu X (Clusiu) tñute in Borsia, se ia in generalu spre sciintia, cu observarea cà pe viitoriu conformu prescrieri §§ 18, 22 din regulamentu, pentru sumele remase la dispositiunea subcomitatulu se se faca unu preliminaru de budgetu, care fiindu aprobatu de adunarea generala, se se supuna aprobarei ulterioare a comitatulu centralu. Ce privesce fondulu lui Nic. Tamasiu, comitatulu va reveni asupra acestei afaceri.

Nr. 151. Directiunea despartimentulu I (Brasiovu) presenta processulu verbale alu siedintiei subcomitatulu de dtto. 7 Augustu a. c. In acestu processu verbalu se constata: 1) primirea dela comitatulu centralu a organulu asociatiunei de pre anii precedenti, precum si a altoru scrieri menite pentru biblioteca despartimentulu.

2. Se comunica resultatulu unei conferentie a romaniloru brasioveni, in urm'a careia adunarea generala viitoare a asociatiunei se invita la Brasiovu. (Nr. exh. 273 1882:)

Servesce spre sciintia.

Nr. 152. Directorulu departimentulu XI (Simleu) trimite processulu verbale alu adunarei generale a despartimentulu. tñute in Simleu la 14 Augustu a. c. In acestu processu verbale cere:

1. Cà comitatulu centralu se fia de nou rugatu a incuviintia, respective a crea unu stipendiu de 10 fl. pentru invetiatoriulu dela scólele poporale din acelu tñutu, care va dovedi mai multu progressu cu elevii sei (vedi processulu verbalu alu comitatulu centralu de sub Nr. 5/1882 p. 2.)

2. Se arata cà sumele de 15 fl. si 6 propuse cà premii in adunarea generala a despartimentulu din anulu precedentu, nu s'au potutu distribui, parte din lipsa de concurenti, parte din cauza cà elaboratele prezentate nu-au implinitu tôte conditionile spre a fi premiate; deci s'au depusu spre fructificare, pâna la conferirea din anulu curentu pe bas'a unei noue escrieri de concursu.

3. Se arata cà monografi'a despartimentulu, ceruta prin comitatulu centralu sub Nr. 238/1880, nu s'a potutu esecuta, dar cà se va incepe lucrarea spre acestu scopu. Pentru a-o poté duce inse in deplinire, comitatulu centralu se asignédie o suma óre-care, cà recompensa, pentru persón'a ce va pregati vreo astu-feliu de monografia.

4. Se fia comitatulu recercatu a vota 100 fl. cà ajutoriu pro 1882.3 pentru scól'a romana din Simleu.

5. Se arata cà s'au primitu in decursulu anulul trecutulu sum'a de 15 fl. din cari s'au erogatu 1 fl. 80 cr. Mai departe cà s'au incassatu dela 5 membrii noi suma de 24 fl. dela 7 membrii vechi 35 fl. cari sume s'au transpusu comitatulu centralu.

6. Se comunica intregirea subcomitatulu prin alegerea de notariu a dlui Vasilie Muresianu, parochu in Ghimeci.

7. Se comunica decisiunea, conformu careia adunarea generala a despartimentulu pro 1883 s'a proiectatu pentru lun'a lui Augustu 1883 in opidulu Tasnadu.

Cuprinsulu processulu verbalu alu adunarei generale a despartimentulu XI, tñuta in 14 Augustu a. c. in Simleu servesce in generalu spre sciintia. In specialu se observa:

a) Cà nefiindu prevediute in budgetulu anulul curentu asemenea erogatiuni, cererea relativa la stipendiu de recompensa 10 fl. si pentru monografi'a tñutulu, din fondulu asociatiunei nu se poté incuviintia. Comitatulu despartimentulu inse este indemnatu a fi cu privire la modalitatea cuprinsa in §§ 17 si 27 din regulamentu, care arata sumele recerute pentru realizarea acelu scopuri.

b) Càtu privesce cererea pentru asignarea sumei de 100 fl. cà ajutoriu pentru scól'a romana din Simleu, comitatulu o va lua in deliberare cu ocasiunea distribuirei sumelu votate spre acestu scopu in budgetulu asociatiunei pro 1882—1883.

c) Primirea sumei incassate de membrii vechi si noi se adeveresce, éra intregirea subcomitatulu si designarea timpulu si loculu pentru adunarea generala viitoare a despartimentulu se apróba.

Nr. 153. Comitetul de buna primire a adunării generale a asociației ținută în a. c. la Deesiu, arată că dela balul arangiatu cu acea ocaziune s'a realizat un venit de 419 fl. 40 cr. din care subtragându-se erogatele cu 234 fl. 30 cr. rezulta un venit curat de 185 fl. 10 cr. v. a. pe care numitul comitetu îl trimite spre a se adăuga la fondul asociației. (Nr. exh. 290/1882.) Fiindu sum'a primită la cass'a asociației,

Servesce spre placuta știință.

(Va urmă.)

Corespondenție particularie ale „Observatoriului“.

— Seini, 23 Nov. 1882. Onorata Redacțiune! S'a fostu disu odată în colonele acestui diariu, că din Satu-Mare numai arare-ori forte se stracura în publicitate câte o scire despre viața romanilor din aceste parti. Inse, gratia activității și influenței diaristice romane, progresului și culturii romane, astăzi nu mai potemu dice așa ceva. Ne-amu deșteptatu și noi la viața conștiințoasă romană și lucrăm după modestele noastre puteri la edificarea palatului marelui, ce se numește civilizațiune. Despre una atare serbătoare a civilizațiunii voiescu se ve scriu cu asta ocaziune.

În 20 l. c. s'a ținutu binecuvântarea bisericeii gr. cat. romane în opidul Seini. Serbătoare mare a fostu dio'a această pentru bunii Seineni și pentru totu jurul acesta. Pentru Seineni, că si-au vediatu împlinitu unu doru ferbinte, că se aiba o biserică demnă de acestu nume plin de însemnătate în viața socială creștină; pentru juru, că fiindu Seini locu centrale, totii romanii salutaramu cu bucuria dio'a binecuvântării bisericeii de Seini, monumentu superb alu virtuții credincioșilor romani Seineni.

Solemnitatea a decursu în modulu urmatoriu:

Conformu programei stabilite de mai înainte, funcțiunile s'au începutu la 10 ore din di la biserică cea veche. Pontificante a fostu reverend. domnu canonicu prepositu Ștefanu Biltiu, asistat de vreo 16 preoți adunați acolo din totu jurul Seinelor. Solemnitatea s'a începutu cu unu actu de pietate creștină și romană. Știindu adeca romanii din acestu comitat, că cine a fostu Georgiu Maniu și ce a lucratu elu în interesulu romanismului în acestu comitat, ei își ținura de datorința patriotică și romană, și ridică unu monumentu la mormentu lui. Si au alesu cea mai buna ocaziune, fiindcă la săntirea bisericeii au fostu de față clerulu, inteligenții și unu numeru mare de popor — potemu dice — mai din toate partile comitatului nostru. Monumentulu e o piramidă de marmora, coloru suria, din Prussia, înaltă de 2½ metrii, și porța inscripțiunea simplă (pentru fric'a jidoviloru):

Memoriei lui
Georgiu Maniu
Amicii lui.
1882.

Spesele avute cu acestu monumentu s'au coperitu dintr'o colecta făcută între barbatii din inteligenții romane a acestui comitat. Panachid'a și săntirea monumentului le-a deplinitu rev. pontificante, era vorbirea ocazională cu amintirea meritelor lui Maniu o a ținutu dn. dr. V. Lucaci profes. gimnas. în Satu-Mare. După această s'a începutu procesiunea cu transportarea solemnă a celor sante în biserică cea nouă. Timpulu a favoritu de minune, și masa nemesurată de popor cantandu imnuri sacre undulă cu pasi grei spre edificiu monumental, unde intraramu cu însufletire nespusa și cu unu entuziasm sacru, ce'ti pôte inspira o asemenea solemnitate. Biserica e de dimensiuni colosale, lungimea internă e de 32 metrii, lățimea 12 m, era înaltimea arcurilor interne 16 metrii. Totu edificiu fu ridicatu prin m. o. d. parochu locale Alessiu Berinde, carele possede unu talentu naturale în art'a arhitecturii, și dacă se potea cultivă cum se cuvine în școlă, elu devenia o adevărată celebritate în această specialitate. Dio'a noaptea lucră și se cugetă, planuă și fauriă; era apoi aratandu elu însuși exemplu cu lucrulu maniloru sale, însufletit și pe popor, că se lucre, se sacrifice și elu cu devotamentu. Elu dara merita totă laud'a și recunoștința, și noi iamu doritu se se bucre inca multu timpu de fructele ostenelelor sale, ba se edifice inca și școlă și case parochiale demne de poporul din Seini și de renumele lui.

Funcțiunile sacre au decursu după tipicu. În coru a cantatu juminea poporanilor din Seini, cu precisiune și cu o artă de steteai rapitu și uimitu. Dómne! ce tesau de cultura jacu ascunse în spiritulu romanilor, cări desvoltate deplin, aru surprinde lumea totă.

După terminarea funcțiunilor sacre ne-amu adunatu la unu prandiu ce s'a datu în sal'a otelului „Corona“, la care au participat 118 óspeti. Toastele s'au începutu cu o închinare omagială intru sanetatea capului bisericeii Leo XIII. Alu doilea fu ridicatu pentru Maiestate și famili'a domnitore. Aceste le rostii reverend. dn. Biltiu. Apoi urmă toastulu pentru Ill. dnu episcopu diecesanu și pentru delegatul seu. Fu aplaudatu cu viua placere. Dr. Lucaci a închinatu intru sanetatea parochului și a poporului Seinianu. Dn. Ștefanu Biltiu protopopulu de Baia-mare a salutatu pe civii oppidului Seinelor, uuguresce, spre a le dá a pricepe mai bine, că ce e romanulu. Le spuse adevăruri frumoșe, pe cari le-au ascultat cu placere, nu știu inse, că țin-le-vor. Le spuse, că romanii voiescu a se ferici prin cultura, că inse cultur'a loru este și trebue se fia romana; patriotismulu celu mai santu consiste în lupt'a pentru cultura, și în lupt'a această romanii nu voiescu și nu potu se si renege simțimintele loru nationale. Ergo: infrățirea se traiască, dacă mai voru și ei se traiască, că-ci noi numai cá romani vomu frățietatea.

Asia ar trebui se vorbésca și se simtia totu romanulu, fia cu cruce pe peptu, sau cu péna după urechia, sau cu sap'a în mana. Urmara apoi mai multe toaste, dintre cari mai însemnate fura alui Lazaru Iernea,

Avramu Brehanu, Dionisiu Branu, cari de regula escedia prin vorbirile loru pline de spiritu și devotamentu nationale.

Eră spre séra candu ne-amu ridicatu dela mésa. Inse voi'a buna nu ne-a lasatu se ne departamu. Pe la 7 ore s'a începutu joculu improvisatu în sala, ce luă în scurtu aspectulu unui balu pregatitu anume prin arangiatori. Noaptea fu scurta, așa de cu voia a trecut totu timpulu în petrecere și în conversațiune joviale. Alta di ne-amu departatu, ducendu cu noi unu suveniru dulce, și unu doru ferbinte: se traiésca la multi ani romanii Seineni și bravulu loru parochu! V.

Sciri diverse.

— (Reuniunea romana de lectură în Temisiór'a). Dela 15 Oct. a. c., de candu se afla reuniunea în localitatea dela cafan'a „Trei rose“ în suburbea Fabricu, până în 26 curente, adeca în cele 7 domineci trecute s'au datu de către membrii următoarele produțiuni:

1. Din music'a instrumentale mai multe piese, precum „La favorit“ de Ascher etc., executate pe fortepianu de către dsiór'a Aurelia Jurma. Mai multe piese pe citera, executate de către dsiór'a Elisa Peciner.

2. Din music'a vocale: a) dn. Trailescu a cantatu baritonu solo „Dorulu“ și „Venatoriulu romanu“; b) Corulu vocale mixtu, sub conducerea dlui G. Ardeleanu, a executat „Dulce angeru“ de Alesandri, „In maiu te dai pe plaiu“ de J. Vulcanu și „Dorinti'a“.

3. Declamațiuni: „Canteculu ginteii latine“ de V. Alesandri, „Despartirea Basarabiei de către Romani“ de J. Vulcanu, declamate de către dsiór'a Emilia Ignea, „Venatoriulu Romanu“ compusa și declamata de dnulu P. Oprisiu, „Persecutatul de sórte“ de Nic. Silvanu, declamata de G. Traila.

4. Prelegeri și dissertațiuni: despre cometi, telefonu, electricitate, bursa și despre poetulu magiaru Petöfi, de către dn. P. Oprisiu; despre „femeia“ dissertatiune umoristica, și din ornithologia despre galice sau hóra, de către dn. G. Ardeleanu, și despre „Literatur'a romana“ până în seclulu 18, de către dn. Tieglea.

Totdeauna au fostu bine cercetate acestea produțiuni, mai tare inse cea din urma din 26 Novembre, candu s'a disertatu despre Petöfi și din ornithologia.

Jun'a reuniune se porța cum se cade sub flamur'a culturii și a științei, și prin diligenția și perseverenția va poté aretá și mai mari rezultate.

Reuniunea ține școlă cu corulu vocale mixtu de 3 ori în septemana sub dirigenția dlui G. Ardeleanu cu conlucrarea dsiórei Emilia Lungu și a dlui P. Oprisiu. Merita votulu increderei ce se fára nici-unu interesu, ba chiaru cu sacrificie materială, nisuescu a folosí conationaliloru sei. †.

— (Defraudare de bani orfanali în comitatulu Satmariului.) Nicolau Barczikai controloru la perceptoratu comitatense după ce a defraudatu preste 5000 fl. bani orfanali, fiindu suspinsu din oficiu și trasu în cercetare criminală, s'a impuscatu; dar după chinuri de 1 septemana inca și acum traiése cu unu glontiu în fundulu gurei, de unde medicii nu'lu potu scote.

— (Hymen). Dnulu Dr. Nicolau Maieru profesoru la seminariulu „Andreianu“ din Sibiu, si-a serbatu cununi'a sa cu dsiór'a Mari'a Dancasiu din Resinari. Uramu multi fericiți ani junei perechi!

— „Ellenzék“ dela Clusiu din 27 Novembre muștra pe ministrulu Tisza, pentru-ce nu a confiscatu memorialulu dela Sibiu. Vedi așa! Dara e preste mesura tardiu. Si apoi — le poteti confiscá din totă lumea?

— (Memorialulu în Vien'a.) Este știutu, că diarele din capitalele mare, nu prea iau cunoștința despre cestiuni și cauze particulare de a le popóraloru, nationalitatiloru și tieriloru subjugate sau nedreptate, dacă nu li se platesce pentru fiacare articlu, în Germania de celu mai puțin 50 până la 100 de taleri, după cum este și articulu sau memoriulu; în Franca, în Angli'a etc. și mai multu. În Vien'a mai e și alta cauza. Foile redactate de israeliti și de germanii pangermanisti nu voru se audia, anume de romani. Cu toate acestea în dilele din urma au începutu unele diare a lua cunoștința și despre memorialulu romanilor; celu mai binevoitoriu se arată până acuma diariulu federalistu „Vaterland“, anume în Nr. 330 unde dice, că relative la combaterea sistemii actuale romanii nu stau singuri.

Câteva diare slave anume din Croati'a scriu în spiritulu simpaticu pentru apararea cauzei romanilor.

— (Unu congresu de preoți) se va intruní în Bucuresci, în dio'a de 25 Nov. crt. Se voru trimite delegati din totă tier'a, câte doi de fiacare judetiu Scopulu adunării este îmbunătățirea sórtei clerului

mirénu, înalțarea preoților la rangulu ce li se cuvine și emanciparea loru de sub puterea despotica a calugarilor. (?)

Loculu de intrunire se va anunțiá prin diare.

Unire și curagiu, că-ci isbând'a va fi sigura.

(„Resb.“)

Bibliografia.

Memorandulu celor 153 membrii ai conferenței alegatorilor romani publicatu aici în Sibiu în toate trei limbi ale patriei se afla depus spre vândere la librari'a W. Krafft, costa din fiacare limba trimisu cu post'a 1 fl. și porto numai 5 cr., sau în afara 2 franci 50 centesime, computandu-se adeca agio în locu de porto, care aici se ia de fiacare exemplariu pentru strainetate câte 12 cr. v. a.

Observam inse, că din textulu românesc se mai afla inca numai 298 exemplare aici pe locu; de aceea toti acei domni amici ai cauzei, cari au luat asupra-lei mai multe exemplare sunt rogati, că dacă le-au mai ramas de prisos, se binevoiesca a le remite câtu mai curendu, pe lângă comptu în regula.

ad Nr. 450/1882.

(128) 2—3

Concursu.

În conformitate cu hotărârea comitetului subsemnatu, se escrie de nou concursu pentru unu stipendiu de 100 fl. pe anu, meritulu pentru eleve, ce urmédia cursulu regulat la vreo școlă preparandială (pedagogică).

Persoanele ce dorescu a folosí acestu stipendiu se substérna cererile lor la subscrișulu **comitetu alu asociației în Sibiu** celu multu până la **31 Decembre st. n. a. c.** Cereri intrate mai tardiu nu se voru luá în considerare.

Cererile au se fia însoțite de următoarele documente:

1. Carte de botezu, în originalu sau în copia.

2. Atestatu școlasticu, care se dovedésca calificatiunea receruta pentru a poté fi primita într'unu institutu pedagogicu, atestatu de pe semestrulu alu 2-lea alu anulu școl. precedentu și atestatu de frecuentare de pe anulu curentu, dela direcțiunea institutului, în originalu sau în copia.

Spre dovedirea celor amintite în fruntea punctului 2 se se acuda la suplica program'a institutului sau adevărarea directorului despre calificatiunea ce se cere pentru primire.

2. Atestatu de saracia, sau de starea orfana, dacă concurent'a este orfana, datu dela primari'a comunei, subscrișu de parochu loculu și vidimatu de oficiulu politicu respectivu (pretura).

4. Declarațiunea hotărâta, că concurent'a nu mai capeta din altu locu vreunu stipendiu.

5. Se se arete că aspirant'a este deprinsa în lucruri de mana necesare de a se invetiá în școlile de fetie.

Concursu intrate dela persóne, ce nu apartínu teritoriulu asupra caruia se estinde activitatea asociației transilvane nu se voru luá în considerare.

Din ședinți'a comitetului asociației transilvane pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu, ținută la Sibiu în 11 Novembre n. 1882.

Jacobi Bologa,
v.-pres.

Dr. D. P. Barcianu,
secret. alu 2-lea

ad Nr. 455/1882.

(129) 2—3

Concursu.

Venindu în vacanția de 6 din stipendiele acordate la invetiace de meserii în anul 1879 și 1880, se escrie prin această de nou concursu la 6 stipendii de câte 25 fl. v. a. pe anu, merite pentru tinerii romani, cari voiescu a invetiá vreo meserie, dara mai cu séma rotaria, lemnaria (bardaria), fauraria, mesaria (templaria), cismaria, palariaria, curelaria, sielaria, masineria agricolă.

Cererile au a se înaintá subsemnatulu **comitetu alu asociației transilvane în Sibiu** până la **31 Decembre st. n. 1882** Cereri intrate mai tardiu nu se voru considerá.

Cererile au se fia însoțite de:

1. Carte de botezu, din carea se se védia că concurentulu este de nascere romanu și că are celu puțin vârstă de 14 ani.

2. Atestatu școlasticu, din care se se védia, că concurentulu are celu puțin cunoștințele ce se predau în școlile primarie din Austro-Ungari'a, și se cunoșca și o alta limba folosita în tíera, precumu magiara sau germana.

3. Reversu dela parinti sau tutori, prin care acestia se obliga, că voru lasá pe fiii sau pupili loru se invetié meseri'a la care se aplica, până candu voru esí sodali cu atestatu în regula.

4. Contractulu, în originalu sau în copia vidimatu, ce parintele sau tutorulu concurentului a închiaietu cu maestrulu, la care invetiácelulu este primitu spre a invetiá o meserie.

Din ședinți'a comitetului asociației transilvane pentru literatur'a romana și cultur'a poporului romanu, ținută la Sibiu în 14 Novembre n. 1882.

Jacobi Bologa,
v.-pres.

Dr. D. P. Barcianu,
secret. alu 2-lea.

Editoru și redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**